

YOSHLAR O'RTASIDA O'G'IRLIK JINOYATLARINING OLDINI OLISH VA UNGA QARSHI KURASHISH.*Rustamov Ro'ziboy Shuhrat o'g'li*

Annotatsiya: Yoshlar o'rtasidagi o'g'irlik jinoyati ko'plab jamiyatlarda, jumladan, O'zbekistonda ham jiddiy tashvish tug'dirmoqda. Yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish va ularga qarshi kurashish ularning ijobiy rivojlanishini ta'minlash, jinoiy xulq-atvorni kamaytirish, xavfsiz jamiyatni shakllantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola O'zbekistonda yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarini bartaraf etishga qaratilgan strategiya va tashabbuslarni o'rganadi.

Kalit so'zlar: jinoyat, o'g'irlik, yoshlar, jamiyat, giyohvand moddalar, giyohvand.

Yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish va ularga qarshi samarali kurashish uchun bunday xatti-harakatlarga sabab bo'layotgan asosiy sabablarni tushunish juda muhimdir. iqtisodiy mahrumlik, tegishli nazoratning yo'qligi, tengdoshlar bosimi, giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish va ijtimoiy ta'sirlar kabi omillar shaxsning o'g'irlik bilan shug'ullanishga moyilligiga yordam berishi mumkin. Ushbu asosiy omillarni bartaraf etish orqali yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olishga qaratilgan tadbirlarni amalga oshirish mumkin. Yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olishda mahalla, jumladan, ota-onalar, maktablar, mahalliy hokimliklar, yoshlar tashkilotlarini faol jalb etish muhim ahamiyat kasb etadi. O'g'irlik oqibatlarini haqida xabardorlikni oshiruvchi, xavf ostida bo'lgan yoshlarni qo'llab-quvvatlovchi va ijobiy muqobil variantlarni taklif qiluvchi jamiyatga asoslangan dasturlar yoshlarni jinoiy xatti-harakatlardan chalg'itishga, jamiyatga tegishlilik va mas'uliyat hissini oshirishga yordam beradi. O'g'irlik jinoyatlarining oldini olishda yoshlar o'rtasida ta'lim va malaka oshirish tashabbuslarini ilgari surish muhim ahamiyatga ega. Sifatli ta'lim, kasb-hunar ta'limi va ish bilan ta'minlash imkoniyatlarini ta'minlash orqali yoshlar ijobiy munosabatni rivojlantirishi, qimmatli ko'nikmalarga ega bo'lishi va muvaffaqiyatli kelajak istiqbollari oshirishi mumkin. Axloq, mulk huquqini hurmat qilish va nizolarni hal qilishga qaratilgan ta'lim dasturlari yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olishga yordam beradi. Yoshlar o'rtasida sodir etilayotgan o'g'irlik jinoyatlariga qarshi kurashishda huquqni muhofaza qilishning samarali mexanizmlari va huquqiy aralashuvlar muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'g'irlik jinoyatlari uchun qat'iy jazo choralarini qo'llash, kuzatuv va xavfsizlik choralarini kuchaytirish, maqsadli tekshiruvlar o'tkazish potentsial huquqbuzarlarning oldini olish va shaxslarni qilmishlari uchun javobgarlikka tortish imkonini beradi. Bundan tashqari, yoshlar sudlari yoki tiklovchi odil sudlov amaliyoti kabi o'zgartirish dasturlarini yaratish yosh huquqbuzarlarga

reabilitatsiya va jamiyatga qayta integratsiya qilish imkoniyatlarini taqdim etishi mumkin. Davlat organlari, huquqni muhofaza qiluvchi organlar, jamoat tashkilotlari va yoshlarni qo'llab-quvvatlash tarmoqlarining samarali hamkorligi yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish va ularga qarshi kurashishga har tomonlama yondashish uchun muhim ahamiyatga ega. Resurslar, tajriba va ilg'or tajribalarni almashish orqali manfaatdor tomonlar erta ogohlantirish belgilarini aniqlash, xavfli xatti-harakatlarga aralashish va o'g'irlik jinoyatlarida ishtirok etgan yosh shaxslarni reabilitatsiya qilishni qo'llab-quvvatlash uchun birgalikda ishlashi mumkin. Yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining tarqalishi global miqyosda jiddiy muammo tug'dirmoqda. Ko'pgina mamlakatlarda bo'lgani kabi O'zbekistonda ham bu muammoni hal etish jamiyatlar xavfsizligini ta'minlash va yoshlarning ijobiy rivojlanishiga ko'maklashishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish va ularga qarshi kurashish bo'yicha hamjamiyatlarni kuchaytirish muhimligi muhokama qilinadi, xavfsizroq va xavfsizroq jamiyatni yaratishda hamkorlik, ta'lim va qo'llab-quvvatlashning roli ta'kidlanadi. Yoshlar o'rtasida sodir bo'layotgan o'g'irlik jinoyatlari ko'pincha turli omillar, jumladan, iqtisodiy qiyinchilik, nazoratning yo'qligi, tengdoshlarning ta'siri va ijobiy namunalarning yo'qligidan kelib chiqadi. Yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish strategiyasini samarali amalga oshirish uchun ushbu asosiy sabablarning murakkab tabiatini tan olish juda muhimdir. Ushbu jinoyatlar sodir bo'lgan kontekstni tushunib, jamoalar muayyan xavf omillari va zaifliklarni bartaraf etish uchun aralashuvlarni moslashtirishi mumkin. Yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olishda ma'rifat kuchli vositadir. O'g'irlik oqibatlarini haqida xabardorlikni oshirish, axloqiy qadriyatlarni targ'ib qilish va nizolarni hal qilish ko'nikmalarini o'rgatish maqsadida tashkil etilgan jamoatchilik asosidagi ta'lim dasturlari yoshlarga ijobiy tanlov qilish imkoniyatini beradi. Ushbu tashabbuslarga maktablar, mahalliy tashkilotlar va oilalarni jalb qilish orqali jamoalar yoshlarda mas'uliyat va mulkka hurmat hissini uyg'otishi, jinoiy xatti-harakatlarga qo'l urish ehtimolini kamaytirishi mumkin. O'g'irlik jinoyatlarining oldini olishda yoshlar uchun kuchli qo'llab-quvvatlash tarmoqlarini yaratish muhim ahamiyatga ega. Yoshlar markazlari, murabbiylik dasturlari, sport klublari va boshqa jamoat tashabbuslari yoshlarga ijobiy faoliyat bilan shug'ullanish, ijtimoiy aloqalarni rivojlantirish va g'amxo'r kattalardan ko'rsatmalar olish imkonini beradi. Giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish yoki jinoiy faoliyatga aralashish kabi salbiy ta'sirlarga muqobil variantlarni taklif qilish orqali jamoalar yosh shaxslarga chidamlilikni oshirishga va konstruktiv tanlov qilishga yordam beradi. Yoshlar o'rtasida sodir etilayotgan o'g'irlik jinoyatlariga qarshi kurashishda huquq-tartibot idoralari va huquqiy tadbirlarning samarali yo'lga qo'yilishi muhim o'rin tutadi. Politsiya kuchlari, sud tizimlari va jamoat tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish o'g'irlik hodisalariga javob

berish vaqtini yaxshilash, kuzatuv ishlarini kuchaytirish va huquqbuzarlarni jinoiy javobgarlikka tortishni osonlashtirishi mumkin. Yosh huquqbuzarlarning ehtiyojlariga moslashtirilgan qayta tiklovchi adolat amaliyoti va o'zgartirish dasturlarini amalga oshirish, shuningdek, rehabilitatsiyani rag'batlantirishi va takroriy jinoyatlarning oldini olishi mumkin. Yoshlar o'rtasida sodir etilayotgan o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish va ularga qarshi kurashishda mahalla faollari muhim ahamiyat kasb etadi. Hukumat idoralari, notijorat tashkilotlari, korxonalar va jamiyat a'zolari o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish orqali jamoalar jinoiy harakatlarga qarshi birlashgan jabha yaratishi mumkin. Mahalla kuzatuv dasturlari, yoshlar kengashlari va jamoat politsiyasining sa'y-harakatlari kabi tashabbuslar hamkorlikni kuchaytirishi, ishonchni mustahkamlashi va aholining huquqbuzarliklarning oldini olish strategiyasiga ega bo'lish imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin. Yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish va ularga qarshi kurashish jamiyatlarni mustahkamlash, ta'limni rivojlantirish, qo'llab-quvvatlash tarmoqlarini yaratish, huquqni muhofaza qilish organlari faoliyatini kuchaytirish va jamoatchilik faolligini oshirishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. O'g'irlik jinoyatlarining asl sabablarini bartaraf etish va yosh shaxslarga ijobiy tanlov qilish imkoniyatini berish uchun birgalikda harakat qilish orqali O'zbekistondagi jamoalar hamma uchun xavfsizroq va mustahkamroq muhit yaratishi mumkin. Kollektiv harakat va hamkorlik orqali biz yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarini samarali bartaraf etib, kelajak avlodning porloq kelajak sari yo'l ochishimiz mumkin.

Xulosa:

Yoshlar o'rtasida sodir bo'layotgan o'g'irlik jinoyatlarining oldini olish va ularga qarshi kurashish ildiz sabablarini bartaraf etish, jamoatchilikni jalb qilish, ta'lim va malaka oshirishga ko'maklashish, huquqni muhofaza qilish choralari kuchaytirish hamda manfaatdor tomonlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. O'zbekistonda yosh shaxslarning ehtiyojlariga moslashtirilgan kompleks strategiyalarni amalga organlari faoliyatini kuchaytirish va jamoatchilik faolligini oshirishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. O'g'irlik jinoyatlarining asl sabablarini bartaraf etish va yosh shaxslarga ijobiy tanlov qilish imkoniyatini berish uchun birgalikda harakat qilish orqali O'zbekistondagi jamoalar hamma uchun xavfsizroq va mustahkamroq muhit yaratishi mumkin. Kollektiv harakat va hamkorlik orqali biz yoshlar o'rtasida o'g'irlik jinoyatlarini samarali bartaraf etib, kelajak avlodning porloq kelajak sari yo'l ochishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *Старцева-Тарасова Валерия Ивановна. Социальная работа общеобразовательной школы как средство профилактики правонарушений подростков. Ставропол-2005.*

2. Толипов Н.М., Рустамбекова Н.Н. *Общественная опасность и криминологическая детерминация насильственной преступности несовершеннолетних // Научно-образовательный потенциал молодежи в решении актуальных проблем XXI века. 2021. № 6.*
3. *Voyaga yetmaganlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olish bo'yicha ishlarni davom ettirish kerak, deb hisoblaydi ijtimoiy faollar*<https://iiv.uz/ru/news>
4. Шарипов С.Т., Турсунова М.М. (2022). *Меры профилактики и борьбы с насильственной молодежной преступностью. Вестник науки и образования, (127), 79-84.*
5. Khatamov B.K. (2022). *Personality of a juvenile delinquent. Innovative science. No.2. pp. 31.*

